

висловлюванням Д.Бовуа у хід була запущена величезна машина для її «перемелювання». На пропозицію цього генерал-губернатора указом від 4 січня 1840 р. була заснована Центральна Ревізійна Комісія (далі - ЦРК) з розгляду справ дворянських депутатських зібрань для губерній: Київської, Волинської та Подільської, яка повинна була закінчити свою роботу до 1-го січня 1844 р. Новостворена комісія заміняла три губернські і була поставлена в безпосереднє підпорядкування генерал-губернатора. При цьому вводилося обмеження щодо внесення шляхти до дворянських родовідних книг.

Дана комісія розгорнула величезну діяльність, переглядаючи тисячі сторінок документів, якими шляхтичі сподівалися довести своє дворянське походження.

Серед письмових доказів, які вона розглядала, варто відмітити такі:

1) юридично-правові, до яких слід віднести: привілеї польських королів, свідоцтва про прийняття присяги Росії, свідоцтва ревізійних казок, паспорти, ухвали про внесення до дворянської родословної книги, рішення попередніх ревізійних комісій та Герольдії про дворянське походження;

2) родовідні: метрики про хрещення та заховорення, передшлюбні угоди, свідоцтва про шлюб, виписки з метричних книг (якщо оригінал не зберігся), родові посмієйні списки, поколінні розписи, герби тощо;

3) господарсько-правові: купчі контракти, ввідні документи у володіння маєтками, доручення на ведення справ, боргові розписки, протести та рішення за судовими позовами (борги, втечі кріпаків тощо), дарчі записи, духовні заповіти, свідоцтва про нерухому та рухому маєтність.

Зрозуміло, що апарат створений ЦРК не міг детально і глибоко розглянути представлені документи, оскільки являв собою просто механізм з чітко відлагодженою програмою. Керуючись рекомендаціями Герольдії з недовірою ставитись до представлених доказів, комісія, яка була завалена різноманітними паперами, відкидала або ставила під сумнів право на дворянство майже кожної родини, що не мала великої земельної власності.

У 1845 р. постало питання про припинення подання доказів дворянства і запропоновано переведення шляхти до стану однодворців чи громадян. Окремо укладалися списки тих, хто не зміг надати потрібних доказів, але мав право на їхнє продовження. Такі списки подавалися з губернських дворянських зібрань до Сенату лише з пропозиціями генерал-губернатора. Підтвердження генерал-губернатора вимагалось і при поданні документів, за якими шляхті надавалось дворянство.

В результаті проведення процесу декласації впродовж 1832-1850 рр. майже 340 тис. безземельних шляхтичів було виключено з родословних дворянських книг і переведено до податних станів.

Проведена імперською владою так систематично і послідовно впродовж трьох десятиліть декласація багаточисельної польської шляхти завдала фатального удару по шляхетській солідарності. І якщо в 30-х роках польські поміщики ще вважали своїм обов'язком підтримувати зубожілих своїх одноплемінників, то згодом у 50-х роках для багатьох з них – це була вже проста робоча сила, як і кріпаки – українці.

ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИЧНОГО СПОСОБУ ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА СУДОМ СПРАВЕДЛИВОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Юхимюк О.М., к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Суд Справедливості Європейського Союзу (The Court of Justice of the European Union) був заснований в першу чергу для тлумачення права ЄС та контролю за однаковим його застосуванням у всіх країнах-членах ЄС. Актуальність даної статті полягає у розгляді використанням Судом Справедливості історичного способу тлумачення права, а також впливу результатів такого тлумачення на правовий порядок Європейського Союзу в цілому та держав-членів зокрема.

Сьогодні Суд Справедливості використовує історичний спосіб тлумачення вкрай рідко порівняно з першими роками свого функціонування. Як відомо, метою історичного способу тлумачення є встановлення намірів та задумів законодавця. Дослідження права через призму історичного тлумачення можливе завдяки посиланню на так звані *travaux préparatoires*, тобто підготовчі роботи що супроводжують створення кожного правового акта (дебати та процедури, що супроводжують підготовку акта). На основі цих документів легше визначити цілі та наміри законодавця щодо проєктованого акта.

Стосовно підготовчих робіт засновницьких договорів ЄС потрібно враховувати специфіку ведення переговорів при укладенні міжнародних договорів. Зрозуміло, що договори були прийняті одностайно, а юридичні пропозиції суттєво різнилися між собою. Наміри та задуми проєктантів держав, що вели переговори, не відображають сучасної форми Договору. Тому вони не надто придатні для використання при сучасній інтерпретації права ЄС. Також не варто керуватися при інтерпретації права ЄС протоколами переговорів, якщо вони не відображені в Договорі.

Формальна заборона використання історичного способу тлумачення проглядається в самій процедурі ведення переговорів. Всі документи, підготовлені під час переговорів готувались таємно, і, звичайно, не публікувались. Тож історичний спосіб не варто розглядати легальним засобом, завдяки якому Суд Справедливості може здійснювати дослідження права ЄС. Те саме застереження стосується засідань Ради і Комісії, які є таємними, хоча всі проєкти Комісії, як і висновки парламенту публікуються в офіційному виданні (*Official Journal*). Крім того, акти, що приймаються спільно Європейським Парламентом і Радою, безпосередньо Радою, чи Комісією на основі ст. 253 Договору про заснування Європейської Спільноти, визначають причини, через які вони були видані, а також містять посилання на всі висновки і рекомендації, що вимагались відповідно до Договору про заснування Європейської Спільноти. Якщо преамбула акта містить посилання на акти і завдання інституцій, що видала цей документ, це спрощує Суду Справедливості дослідження права.

В рішеннях Суду Справедливості можна знайти безпосередні посилання до преамбули акту, як в справі *Markus and Walsh v Hauptzollamt Hamburg-Jonas*, та наміри авторів.

В іншій справі *Import Gadgets* Суд Справедливості виносячи попереднє рішення щодо частин складних ляльок, постав перед проблемою тлумачення Спільного Митного Тарифу (*Common Customs Tariff*). Суд Справедливості скористався Роз'яснювальними Нотами до Брюссельської Термінології (*Explanatory Notes to the Brussels Nomenclature*), тобто поясненнями до конвенції від 15 грудня 1950 року про термінологію для класифікації товарів у спільному тарифі. Ці ноти були визнані «важливою і обґрунтованою допомогою», яка на фоні відсутності необхідних правових положень права ЄС потрібна для тлумачення заголовків Спільного Митного Тарифу. Більше того, вони є історичною базою для Спільного Митного Тарифу, що зобов'язує всі країни-члени ЄС.

Історичний спосіб тлумачення не став для Суду Справедливості основним і популярним способом інтерпретації права. Адже судді Суду Справедливості не повинні заново розкривати концепції, з яких розпочиналось створення права ЄС, оскільки сам Суд Справедливості створений та функціонує на основі цього права.

ПРАВОВАХІСНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ГЕЛЬСІНСЬКОЇ ГРУПИ

Хойнацька Л.М., к.і.н., доцент, доцент кафедри загальноправових дисциплін
ННІПП НАВС

Правозахисний рух в УРСР був представлений Українською Гельсінською Групою (УГГ), яка мала на меті сприяти виконанню Гельсінських угод щодо